

علل غیبت در کلاس‌های دروس تخصصی از دید دانشجویان دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی سمنان

عابدین وکیلی^{۱*}، مریم تیموری^۲، راهب قربانی^۳

۱- دانشیار، گروه فیزیولوژی، دانشگاه علوم پزشکی سمنان

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد رشته بیوشیمی، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی سمنان

۳- دانشیار، گروه پزشکی اجتماعی، دانشگاه علوم پزشکی سمنان

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۱۱/۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۷/۹

چکیده

سابقه و اهداف: کلاس‌های درس، مکانی برای انتقال تجربیات اساتید به دانشجویان و درک بهتر مطالب درسی است. غیبت دانشجویان در کلاس، می‌تواند باعث افزایش میزان افت تحصیلی گردد. پژوهش حاضر با هدف بررسی دیدگاه دانشجویان دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی سمنان به علل غیبت آن‌ها در کلاس‌های دروس تخصصی در سال ۱۳۹۰ انجام شد. **روش بررسی:** در این مطالعه مقطعی، با استفاده از پرسشنامه محقق- ساخته و با مشارکت دانشجویان ترم دوم و بالاتر مقطع علوم پایه پزشکی و کارشناسی دانشکده پزشکی سمنان انجام شد. یک پرسشنامه حاوی مشخصات دموگرافیک و عوامل تأثیرگذار بر غیبت دانشجویان که شامل علل مربوط به استاد، دانشجو، فرآیند آموزشی و شرایط فیزیکی کلاس با مراجعه حضوری محقق قبل از شروع کلاس درس در اختیار دانشجویان قرار گرفت. سؤالات پرسشنامه در مقیاس لیکرت از صفر تا ۴ به ترتیب برای پاسخ بسیار کم، کم، متوسط، زیاد، بسیار زیاد نمره گذاری شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد، ۳۹٪ دانشجویان به ازای هر واحد درسی دو ساعت و ۲۲/۴٪ چهار ساعت غیبت دارند و ۳۸/۶٪ اظهار داشتند غیر از موارد اضطراری اصلاً غیبت نمی‌کنند. مناسب نبودن روش تدریس استاد ($3/53/4 \pm 1/1$)، نداشتن خواب کافی در شب قبل از کلاس درس و خستگی ناشی از آن ($3/45/4 \pm 1/33$)، و عدم شیوایی بیان استاد ($3/43/4 \pm 1/21$)، به ترتیب مهم‌ترین عوامل مؤثر بر غیبت دانشجویان از کلاس بود و عدم علاقه به رشته تحصیلی ($1/76/4 \pm 1/13$)، کم‌ترین تأثیر را بر غیبت دانشجویان دارد.

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج این مطالعه، پیشنهاد می‌شود برنامه ریزان آموزشی به عواملی که به عنوان مهم‌ترین عوامل غیبت از کلاس درس توسط دانشجویان مطرح شده توجه نمایند و در جذب اساتید، تسلط علمی، شیوایی بیان را مد نظر قرار داده و در کنار آن وضعیت روحی - روانی دانشجویان نیز توجه کرده تا دانشجویان با رغبت و علاقه بیشتری در محیط‌های آموزشی حاضر گردند.

واژه‌های کلیدی: غیبت، عقیده، دانشجویان، دانشکده پزشکی، ایران

* (نویسنده مسئول): تلفن: ۰۲۳۱-۳۳۵۴۱۸۶، آدرس الکترونیکی: ab.vakili@yahoo.com

ارجاع به این مقاله به صورت زیر است:

Vakili A, Teimouri M, Ghorbani R. *Reasons of absence from clinical foundation classes from the viewpoints of medical students of Semnan University of Medical Sciences*. Journal of Medical Education and Development. 2013; 8(1): 65-73

مقدمه

کارشناسی در کلاس‌های دروس تخصصی از دیدگاه دانشجویان دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی سمنان انجام شد.

روش بررسی

این مطالعه مقطعی، با مشارکت دانشجویان ترم دوم پزشکی و بالاتر شاغل به تحصیل در مقطع علوم پایه و کارشناسی علوم آزمایشگاهی در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ در دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی سمنان انجام شد. در این مطالعه دانشجویان پزشکی مشغول به تحصیل در مقطع علوم پایه و دانشجویان کارشناسی علوم آزمایشگاهی دانشکده پزشکی سمنان که در ترم دوم یا بالاتر بودند برای این پژوهش در نظر گرفته شدند که تعداد آن‌ها ۲۰۰ نفر بود. دانشجویان ترم اول به دلیل اینکه برای اولین بار در کلاس درس دانشگاهی حضور می‌یابند و انگیزه بالایی هم دارند و احتمالاً آشنایی لازم با قوانین و مقررات دانشکده و محیط آموزشی را ندارند و استفاده از نظر آن‌ها ممکن بود باعث کاهش اعتبار تحقیق گردد، از مطالعه حذف شدند.

ابزار پژوهش، پرسشنامه‌ای مشتمل بر دو بخش، سؤالات دموگرافیک (مقطع و رشته تحصیلی، جنس، محل سکونت و وضعیت تأهل)، سؤالاتی که دلایل غیبت دانشجو را می‌سنجند که خود مشتمل بر چهار قسمت، عوامل مربوط به استاد (۱۰ سؤال)، عوامل مربوط به فرایند آموزشی (۹ سؤال)، عوامل مربوط به دانشجو (۸ سؤال)، عوامل مربوط به محیط فیزیکی (۴ سؤال) است. سؤالات پرسشنامه به صورت لیکرت پنج گزینه‌ای (بسیار کم تا بسیار زیاد) با مقیاس نمره گذاری به ترتیب صفر تا چهار طراحی شد. گردآوری داده‌ها در ترم مهر سال ۱۳۹۰ توسط گروه پژوهشگر و به صورت حضوری انجام شد. بدین ترتیب که در ابتدای جلسات کلاس درس، با رضایت دانشجویان و اساتید مربوطه، از دانشجویان درخواست شد نظرات واقعی خود را با دقت و حوصله در مقابل هر سؤال پرسشنامه با علامت * مشخص نمایند. دانشجویان جهت

کلاس‌های درس، محل مناسبی برای انتقال تجربیات اساتید به دانشجویان و درک بهتر مطالب درسی دانشگاه‌ها است (۱). حضور در کلاس درس نه تنها در فهمیدن دروس به دانشجو کمک می‌کند، بلکه وی را در وضع بهتری برای پرداختن به موضوع درس و مطالعه، درک نگرش‌های استاد و یافتن راه حل‌های مشکل قرار می‌دهد (۲). غیبت‌های مکرر و یا حضور کم رنگ دانشجو در کلاس می‌تواند سبب افت تحصیلی شده و نشانه‌ای از بی‌علاقگی و بی‌انگیزگی او نسبت به رشته تحصیلی باشد (۲،۳). همچنین دانشجویانی که مکرر غیبت می‌کنند، موفقیت تحصیلی کمتری دارند و ممکن است نمره پایین‌تری را در آزمون‌های درسی کسب نمایند (۴).

دانشجویان به طور منطقی به شرکت در کلاس درس علاقه‌مند هستند. اما نحوه تدریس عضو هیئت علمی یکی از عوامل مهمی است که میزان حضور مؤثر آن‌ها را در کلاس درس و ادامه دوره تعیین می‌کند (۵،۶). علاوه بر این، علل زیادی وجود دارند که در غیبت دانشجویان از کلاس درس دخالت دارند، که شامل: میزان اعتماد به نفس اساتید، مفید بودن مطالب ارائه شده در کلاس درس، شلوغی کلاس‌های درس، روش‌های سنتی اداره کلاس‌های درس، عدم مشارکت دانشجویان در بحث‌های کلاسی، محیط آموزشی نامناسب، روابط نامناسب بین دانشجویان و اساتید، اهمیت ندادن اساتید به حضور و غیاب کلاسی، عدم علاقه به موضوع درس است (۴،۳،۸،۷). همچنین یک پژوهش نشان داد، روش تدریس نامناسب و عدم تسلط استاد بر مبحث درسی مهم‌ترین عامل عدم حضور دانشجویان در کلاس است (۶).

بررسی مقالات منتشر شده نشان می‌دهد، در مورد دلایل غیبت دانشجویان پزشکی و کارشناسی در کلاس دروس تخصصی، تا کنون پژوهش‌های محدودی صورت گرفته است (۱،۳،۶). علاوه بر این در پژوهش حاضر از پرسشنامه‌ای که بیشتر عوامل تأثیر گذار بر علل غیبت دانشجویان در کلاس درس می‌سنجد، استفاده شده است. این تحقیق با هدف بررسی عوامل مختلف تأثیرگذار بر غیبت دانشجویان پزشکی و

در بخش مربوط به فرآیند آموزشی، بر گزاری کلاس‌ها در ساعات بعد از ظهر (۲ تا ۶ بعد از ظهر) (با میانگین ۳/۲۸ از ۴)، عدم امکان یادداشت برداری مطالب ارائه شده در کلاس (با میانگین ۳/۱۰ از ۴)، عدم انجام حضور و غیاب جدی در کلاس درس از طرف استاد (با میانگین ۲/۹۹ از ۴) به ترتیب مهم‌ترین عوامل غیبت در کلاس درس از طرف دانشجویان مطرح شد (جدول ۲).

در بخش مربوط به دانشجوی، نداشتن خواب کافی در شب قبل از کلاس درس (با میانگین ۳/۴۵ از ۴)، خستگی ناشی از تراکم برنامه کلاسی در طول یک روز (با میانگین ۳/۴۰ از ۴)، دور بودن از خانواده و تمایل رفتن به محل سکونت خانواده (با میانگین ۳/۲۱ از ۴)، به ترتیب از مهم‌ترین عوامل غیبت بودند (جدول ۳).

در بخش مربوط به محیط فیزیکی آموزش و دانشگاه، شرایط فیزیکی نامناسب کلاس (نور، تهویه، وضعیت صندلی و...)، در دسترس نبودن یا به موقع نیامدن سرویس رفت و آمد، دور بودن دانشگاه از مرکز شهر از دلایل اصلی غیبت دانشجوی بودند (جدول ۴).

کم‌ترین عامل تأثیرگذار در غیبت دانشجویان شامل: هم‌زمان شدن کلاس‌های درسی با دروس دیگر (تداخل کلاسی) (با میانگین ۲/۰۵ از ۴)، نداشتن آراستگی ظاهر استاد (با میانگین ۱/۹۹ از ۴) و عدم علاقه به رشته تحصیلی (با میانگین ۱/۷۶ از ۴) اختصاص داشت (جدول ۴-۱).

مقایسه دیدگاه دانشجویان در مورد هر یک از عوامل مؤثر بر غیبت کلاس‌های دروس تخصصی با توجه به جنس دانشجوی تنها در پنج مورد تفاوت معنی داری بین دانشجویان مؤنث و مذکر مشاهده شد. در سه مورد دانشجویان دختر اهمیت بیشتری به عامل غیبت دادند که شامل: عدم توانایی استاد در اداره کلاس (از قبیل برقراری نظم و آرامش و...) ($P=0/016$)، خستگی ناشی از تراکم برنامه کلاسی در طول یک روز ($P=0/041$)، نداشتن خواب کافی در شب قبل از کلاس ($P=0/048$).

شرکت و یا عدم شرکت در مطالعه آزاد بودند. در مجموع از ۲۰۰ پرسشنامه، ۱۸۴ مورد تکمیل و عودت داده شد.

روایی (validity)، پرسشنامه تهیه شده با بررسی مقالات (۳-۷)، متون و مشاوره با صاحب نظران و اساتید برجسته دانشگاه بررسی و تایید شد. برای بررسی پایایی (Reliability)، پرسشنامه در دو مقطع زمانی مختلف (به فاصله ۱۰ روز) به ۲۰ نفر از دانشجویان داده شد. ضریب همبستگی اسپیرمن برای تک تک سؤالات محاسبه شد که همگی بالاتر از ۰/۷ بوده‌اند.

پس از جمع آوری داده‌ها، با استفاده از آزمون‌های کلموگروف اسمیرنوف، t و من ویتنی در سطح معنی دار ۵ درصد و با استفاده از نرم افزار SPSS16.0 تحلیل داده‌ها انجام شد.

یافته‌ها

نتایج مطالعه حاضر نشان داد، از ۱۸۴ نفر از دانشجویان مورد بررسی، ۶۶/۸٪ دختر و مابقی پسر بودند. ۱۱٪ دانشجویان متأهل و تنها ۷٪ شاغل بودند. ۵۸/۷٪ از دانشجویان مورد مطالعه در مقطع علوم پایه پزشکی و مابقی در رشته علوم آزمایشگاهی مشغول به تحصیل بودند. حدود ۴۱ درصد دانشجویان بومی استان سمنان و ۵۹ درصد غیر بومی بودند.

حدود ۹۰٪ دانشجویان اظهار داشتند، شرکت در کلاس درس را برای کسب مهارت‌های تحصیلی و آموزشی لازم می‌دانند. ۳۹/۱٪ دانشجویان پاسخ دادند برای هر واحد درسی دو ساعت، ۲۲/۳٪ پاسخ دادند چهار ساعت غیبت می‌کنند و ۳۸/۶٪ پاسخ دادند جز در موارد اضطراری در طول ترم اصلاً غیبت نمی‌کنند.

از بین عوامل مؤثر بر غیبت دانشجویان در کلاس‌های دروس تخصصی، در بخش عوامل مربوط به استاد، مناسب نبودن روش تدریس استاد (با میانگین ۳/۵۳ از ۴) و عدم شیوایی و رسایی بیان استاد (با میانگین ۳/۴۳ از ۴) عدم تسلط به مطالب درسی (با میانگین ۳/۰۴ از ۴) به ترتیب مهم‌ترین عوامل غیبت از طرف دانشجویان بودند (جدول ۱).

به رشته تحصیلی ($P=0/043$) تفاوت معنی‌داری بین دانشجویان رشته‌های پزشکی و غیر پزشکی وجود داشت. به طوری که این سه عامل برای رشته‌های غیر پزشکی اهمیت بیشتری در غیبت در مقایسه با دانشجویان پزشکی دارد.

در مورد محل سکونت والدین، عدم رعایت قوانین اخلاقی از سوی استاد در برخورد با دانشجویان، برای دانشجویان بومی بیشترین اهمیت را در غیبت آن‌ها از کلاس در مقایسه با دانشجویان غیر بومی دارد ($P=0/033$). ساعات برگزاری کلاس‌ها در ساعت ۸-۱۰ صبح اهمیت بیشتری در غیبت برای دانشجویان غیر بومی در مقایسه با دانشجویان بومی دارد $P=0/007$.

همچنین در دو مورد دیگر دانشجویان پسر اهمیت بیشتری دادند که شامل: در دسترس نبودن به موقع سرویس رفت و آمد ($P = 0/036$)، دور بودن دانشگاه از مرکز شهر ($P < 0/001$). در سایر موارد نظرات دانشجویان پسر و دختر تفاوت معنی‌داری نداشت.

نتایج دیگر این مطالعه نشان داد، عدم رعایت قوانین اخلاقی از سوی استاد در برخورد با دانشجویان ($P = 0/022$) تفاوت معنی‌داری بین نظرات دانشجویان مجرد و متأهل وجود داشت، به طوری که از دیدگاه دانشجویان متأهل این متغیر اهمیت بیشتری در غیبت آن‌ها در کلاس دارد.

نتایج دیگر این پژوهش نشان داد، عدم رعایت قوانین اخلاقی از سوی استاد در برخورد با دانشجویان ($P=0/012$)، نداشتن آراستگی ظاهر استاد ($P=0/032$)، عدم علاقه

جدول ۱: توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار پاسخ دانشجویان دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی سمنان به سؤالات در حیطه عوامل مربوط به استاد (سال ۱۳۹۰)

اولویت از نظر اهمیت	میانگین $\pm$ انحراف معیار	درجه اهمیت					علل غیبت عوامل مربوط به:
		بسیار زیاد (۴) تعداد (درصد)	زیاد (۳) تعداد (درصد)	متوسط (۲) تعداد (درصد)	کم (۱) تعداد (درصد)	بسیار کم (۰) تعداد (درصد)	
۱	۱/۱۰ $\pm$ ۳/۵۳	۴۰ (۲۱/۷)	۶۰ (۳۲/۶)	۴۸ (۲۶/۱)	۳۰ (۱۶/۳)	۶ (۳/۳)	مناسب نبودن روش تدریس استاد
۲	۱/۲۱ $\pm$ ۳/۴۳	۴۱ (۲۲/۳)	۵۴ (۱۹/۳)	۴۷ (۲۵/۵)	۲۸ (۱۵/۲)	۱۴ (۷/۶)	عدم شیوایی و رسایی بیان استاد
۳	۱/۱۷ $\pm$ ۳/۰۴	۲۳ (۱۲/۵)	۴۲ (۲۲/۸)	۵۷ (۳۱/۰)	۴۴ (۲۳/۹)	۱۸ (۹/۸)	عدم تسلط به مطالب درسی
۴	۱/۱۴ $\pm$ ۲/۶۴	۱۳ (۷/۱)	۲۸ (۱۵/۲)	۵۳ (۲۸/۸)	۵۹ (۳۲/۱)	۳۱ (۱۶/۸)	عدم ارائه مطالب جدید از سوی استاد
۵	۱/۲۷ $\pm$ ۲/۵۱	۱۷ (۹/۲)	۲۵ (۱۳/۶)	۴۱ (۲۲/۳)	۵۲ (۲۸/۳)	۴۹ (۲۶/۶)	عدم حضور به موقع در کلاس درس
۶	۱/۰۳ $\pm$ ۲/۲۸	۴ (۲/۲)	۲۰ (۱۰/۹)	۴۶ (۲۵/۰)	۶۷ (۳۶/۴)	۴۷ (۲۵/۵)	عدم پاسخ گویی استاد به سؤالات درسی
۷	۲/۲۲ $\pm$ ۲/۲۱	۱۰ (۵/۴)	۲۲ (۱۲/۰)	۳۳ (۱۷/۹)	۵۱ (۲۷/۷)	۶۸ (۳۷/۰)	عدم رعایت قوانین اخلاقی از سوی استاد در برخورد با دانشجویان
۸	۱/۰ $\pm$ ۲/۱۶	۴ (۲/۲)	۱۵ (۸/۲)	۳۹ (۲۱/۲)	۷۵ (۴۰/۸)	۵۱ (۲۷/۷)	عدم توانایی استاد در اداره کلاس
۹	۱/۰۷ $\pm$ ۲/۱۰	۴ (۲/۲)	۱۸ (۹/۸)	۳۷ (۲۰/۱)	۵۸ (۳۱/۵)	۶۷ (۳۶/۴)	مطرح شدن بیش از حد بحث‌های غیر درسی
۱۰	۱/۱۴ $\pm$ ۱/۹۹	۹ (۴/۹)	۱۱ (۶/۰)	۳۱ (۱۶/۸)	۵۲ (۲۸/۳)	۸۱ (۴۴/۰)	نداشتن آراستگی ظاهر استاد

جدول ۲: توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار پاسخ دانشجویان دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی سمنان به سؤالات در حیطه عوامل مربوط به فرآیند آموزشی (سال ۱۳۹۰)

اولویت از نظر اهمیت	میانگین $\pm$ انحراف معیار	درجه اهمیت					علل غیبت عوامل مربوط به:
		بسیار زیاد (۴) تعداد (درصد)	زیاد (۳) تعداد (درصد)	متوسط (۲) تعداد (درصد)	کم (۱) تعداد (درصد)	بسیار کم (۰) تعداد (درصد)	
۱	۱/۳۷ $\pm$ ۳/۲۸	۴۷ (۲۵/۵)	۴۰ (۲۱/۷)	۳۷ (۲۰/۱)	۳۷ (۲۰/۱)	۲۳ (۱۲/۵)	برگزاری کلاسها در ساعات بعد از ظهر (۲-۶ بعد از ظهر)
۲	۱/۳۰ $\pm$ ۳/۱۰	۳۲ (۱۷/۴)	۴۵ (۲۴/۵)	۴۱ (۲۲/۳)	۴۲ (۲۲/۸)	۲۴ (۱۳/۰)	عدم امکان یادداشت برداری از مطالب ارائه شده در کلاس
۳	۱/۳۳ $\pm$ ۲/۹۹	۲۷ (۱۴/۷)	۴۲ (۲۲/۸)	۴۶ (۲۵/۰)	۳۴ (۱۸/۵)	۳۵ (۱۹/۰)	عدم انجام حضور و غیاب جدی در کلاس درس از طرف استاد
۴	۱/۵۳ $\pm$ ۲/۹۰	۴۱ (۲۲/۳)	۳۳ (۱۷/۹)	۲۶ (۱۴/۱)	۳۵ (۱۹/۰)	۴۹ (۲۶/۶)	برگزاری کلاسها در ساعت ۸-۱۰ صبح
۵	۱/۲۶ $\pm$ ۲/۸۲	۲۲ (۱۲/۰)	۳۳ (۱۷/۹)	۵۱ (۲۷/۷)	۴۵ (۲۴/۵)	۳۳ (۱۷/۹)	مطالب ارائه شده در کلاس با سؤالات امتحان تناسب ندارد
۶	۱/۱۴ $\pm$ ۲/۴۲	۸ (۴/۳)	۲۴ (۱۳/۰)	۵۳ (۲۸/۸)	۵۱ (۲۷/۷)	۴۸ (۲۶/۱)	عدم ایجاد زمینه مشارکت دانشجویان در بحثها و فعالیتهای آموزشی
۷	۱/۱۸ $\pm$ ۲/۳۹	۱۳ (۷/۱)	۱۷ (۹/۲)	۴۸ (۲۶/۱)	۵۶ (۳۰/۴)	۵۰ (۲۷/۲)	عدم استفاده استاد از وسایل سمعی و بصری و کمک آموزشی در کلاس
۸	۱/۳۵ $\pm$ ۲/۳۷	۱۵ (۸/۲)	۳۲ (۱۷/۴)	۲۷ (۱۴/۷)	۴۲ (۲۲/۸)	۶۸ (۳۷/۰)	دادن جزوه از طرف استاد و عدم نیاز به یادداشت برداری در کلاس
۹	۱/۲۹ $\pm$ ۲/۰۵	۱۴ (۷/۶)	۱۵ (۸/۲)	۲۷ (۱۴/۷)	۳۸ (۲۰/۷)	۹۰ (۴۸/۹)	همزمان شدن کلاسهای درسی با دروس دیگر (تداخل کلاسی)

جدول ۳: توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار پاسخ دانشجویان دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی سمنان به سؤالات در حیطه عوامل مربوط به دانشجویان (سال ۱۳۹۰)

اولویت از نظر اهمیت	میانگین $\pm$ انحراف معیار	درجه اهمیت					علل غیبت عوامل مربوط به:
		بسیار زیاد (۴) تعداد (درصد)	زیاد (۳) تعداد (درصد)	متوسط (۲) تعداد (درصد)	کم (۱) تعداد (درصد)	بسیار کم (۰) تعداد (درصد)	
۱	۱/۳۳ $\pm$ ۳/۴۵	۵۰ (۲۷/۲)	۵۰ (۲۷/۲)	۳۶ (۱۹/۶)	۲۸ (۱۵/۲)	۲۰ (۱۰/۹)	نداشتن خواب کافی در شب قبل از کلاس درس و خستگی ناشی از آن
۲	۱/۲۰ $\pm$ ۳/۴۰	۳۸ (۲۰/۷)	۵۴ (۲۹/۳)	۵۱ (۲۷/۷)	۲۶ (۱۴/۱)	۱۵ (۸/۲)	خستگی ناشی از تراکم برنامه کلاسی در طول یک روز
۳	۱/۴۳ $\pm$ ۳/۲۱	۴۸ (۲۶/۱)	۳۳ (۱۷/۹)	۴۴ (۲۳/۹)	۲۷ (۱۴/۷)	۳۲ (۱۷/۴)	دور بودن از خانواده و تمایل رفتن به محل سکونت خانواده
۴	۱/۴۰ $\pm$ ۳/۰۳	۳۶ (۱۹/۶)	۴۳ (۲۳/۴)	۴۳ (۲۳/۴)	۲۵ (۱۳/۶)	۳۷ (۲۰/۱)	خستگیهای روانی ناشی از شرایط زندگی خوابگاهی
۵	۱/۰۸ $\pm$ ۲/۱۲	۴ (۲/۲)	۱۶ (۸/۷)	۴۶ (۲۵/۰)	۵۰ (۲۷/۲)	۶۸ (۳۷/۰)	تداخل فعالیتهای فوق برنامه شما با کلاسهای درسی
۶	۱/۱۳ $\pm$ ۱/۷۶	۷ (۳/۸)	۱۳ (۷/۱)	۱۹ (۱۰/۳)	۳۵ (۱۹/۰)	۱۱۰ (۵۹/۸)	عدم علاقه به رشته تحصیلی خود

جدول ۴: توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار پاسخ دانشجویان دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی سمنان به سؤالات در حیطه عوامل مربوط به محیط فیزیکی (سال ۱۳۹۰)

اولویت از	میانگین $\pm$ انحراف معیار	درجه اهمیت					علل غیبت عوامل مربوط به:
		بسیار زیاد (۴) تعداد (درصد)	زیاد (۳) تعداد (درصد)	متوسط (۲) تعداد (درصد)	کم (۱) تعداد (درصد)	بسیار کم (۰) تعداد (درصد)	
۱	۱/۳۳ $\pm$ ۲/۹۷	۳۳ (۱۷/۹)	۲۷ (۱۴/۷)	۵۸ (۳۱/۵)	۳۳ (۱۷/۹)	۳۳ (۱۷/۹)	شرایط فیزیکی نامناسب کلاس
۲	۱/۴۳ $\pm$ ۲/۷۸	۳۳ (۱۷/۹)	۲۴ (۱۳/۰)	۴۳ (۲۳/۴)	۳۷ (۲۰/۱)	۴۷ (۲۵/۵)	در دسترس نبودن به موقع سرویس رفت و آمد
۳	۱/۵۷ $\pm$ ۲/۷۳	۴۲ (۲۲/۸)	۲۰ (۱۰/۹)	۲۸ (۱۵/۲)	۳۴ (۱۸/۵)	۶۰ (۳۲/۶)	دور بودن دانشگاه از مرکز شهر
۴	۱/۲۰ $\pm$ ۲/۳۷	۱۳ (۷/۱)	۱۸ (۹/۸)	۴۶ (۲۵/۰)	۵۴ (۲۹/۳)	۵۳ (۲۸/۸)	زیاد بودن تعداد دانشجویان در کلاس درس

بحث

شد (۱،۳،۶). همچنین در پژوهشی که توسط Wadesango و Machingambi در سه دانشگاه آفریقای جنوبی انجام شد، گزارش نمود نامناسب بودن روش تدریس استاد در کلاس درس از مهم‌ترین عوامل غیبت دانشجویان است (۴)، که با نتایج پژوهش حاضر هم‌خوانی دارد.

نتایج دیگر پژوهش حاضر نشان داد، عدم شیوایی و رسایی بیان استاد دومین عامل مهم مربوط به استاد و سومین عامل از مجموع بیست و نه عامل مورد مطالعه بوده است که حاکی از نقش تأثیر گذار استاد بر حضور یا عدم حضور دانشجو در کلاس درس است. در تایید این یافته، پژوهش‌های دیگر هم نشان داده‌اند، شیوایی بیان استاد از مهم‌ترین ویژگی‌های فردی مدرس از دیدگاه دانشجویان محسوب می‌شود (۵،۹).

با توجه به نقش اساسی اساتید در میزان حضور یا عدم حضور دانشجو در کلاس، بررسی تسلط علمی، شیوایی بیان و علاقه به تدریس در مطالعات گوناگون در مکانیسم جذب اساتید ضروری دانسته شده‌اند (۹). هم‌چنین پیشنهاد شده که پس از پذیرش و قبل از شروع تدریس استاد، در قالب کارگاه‌های آموزشی، نحوه سازمان دهی و تنظیم دروس، روش‌های تدریس و چگونگی برقراری ارتباط با فراگیر به اساتید ارائه شود، تا بدین وسیله کیفیت یاددهی - یادگیری آنان بهبود

یافته‌های اصلی این مطالعه نشان داد، مناسب نبودن روش تدریس اساتید، نداشتن خواب کافی در شب قبل از کلاس درس، عدم شیوایی و رسایی بیان استاد، خستگی ناشی از تراکم برنامه کلاسی روزانه و برگزاری کلاس‌ها در ساعات بعد از ظهر (۲ تا ۶ بعد از ظهر) به ترتیب پنج عامل اصلی غیبت دانشجویان در کلاس درس تخصصی محسوب می‌شود.

نتایج این پژوهش نشان داد که حدود ۹۰٪ دانشجویان شرکت در کلاس درس را برای کسب مهارت‌های تحصیلی و آموزشی لازم می‌دانند. این یافته نشانگر آن است که اکثر دانشجویان علاقه‌مند به حضور در کلاس درس جهت فهم مطالب درسی هستند. علاوه بر این مشخص شد که فقط حدود ۴۰٪ دانشجویان غیر از موارد اضطراری اصلاً غیبت نمی‌کنند. اما حدود ۶۰٪ آن‌ها در طول ترم به ازای یک واحد درسی ۲ یا ۴ ساعت غیبت می‌کردند. این یافته بیانگر آن است که عوامل مهم و نگران کننده‌ای وجود دارد که تعداد ساعات حضور دانشجو در کلاس درس را کاهش می‌دهد.

نتایج دیگر این پژوهش نشان داد، بر اساس عقیده دانشجویان، مناسب نبودن روش تدریس استاد یکی از علل اصلی غیبت در کلاس درس محسوب می‌شود. این یافته مشابه با پژوهش‌های دیگران است که در آن روش تدریس نامناسب اساتید از اصلی‌ترین عوامل مؤثر بر غیبت دانشجویان معرفی

می‌تواند تا حدودی برخی از این اختلاف عقیده را توجیه نماید.

عدم رعایت قوانین اخلاقی از سوی استاد در برخورد با دانشجویان، برای دانشجویان بومی بیشترین اهمیت را در غیبت آن‌ها در کلاس در مقایسه با دانشجویان غیر بومی دارد. این اختلاف ممکن است مربوط به تفاوت‌های فرهنگی بین دانشجویان بومی و غیر بومی باشد. همین طور ساعات برگزاری کلاس‌های صبح اهمیت بیشتری در غیبت در کلاس برای دانشجویان غیر بومی در مقایسه با دانشجویان بومی دارد. این مسئله ممکن است مربوط به رفت آمد دانشجویان غیر بومی بین محل زندگی شهرستان‌های مجاور و دانشگاه باشد؛ بنابراین لزوم توجه به بومی‌گزینی دانشجویان در دانشگاه‌های کشور را نشان می‌دهد.

دانشجویان پسر، عامل دور بودن دانشگاه از مرکز شهر، را عامل مهمی در غیبت خود از کلاس درس می‌دانند، در حالی که دختران اهمیت چندانی به این عامل نمی‌دهند. این موضوع می‌تواند ناشی از دور بودن خوابگاه پسران از دانشکده محل تحصیل و سختی رفت و آمد ناشی از مسافت طولانی برای پسران باشد. در حالی که موقعیت قرارگیری خوابگاه دختران در نزدیکی دانشکده محل تحصیل می‌باشد. پیشنهاد می‌شود، جهت کاهش غیبت دانشجویان، حتی الامکان خوابگاه‌های دانشجویی در نزدیکی مجتمع‌های آموزشی باشد تا دانشجویان دسترسی آسان‌تری به کلاس‌های درس داشته باشند.

نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان داد که غیبت از کلاس درس متأثر از عوامل مربوط به استاد، دانشجو، فرایند آموزشی و شرایط فیزیکی بوده است. اما توانایی اساتید در شیوه تدریس مناسب و آمادگی جسمی و روانی دانشجو برای شرکت در کلاس درس، عوامل اساسی تعیین کننده حضور دانشجو در کلاس هستند. پیشنهاد می‌شود که برنامه‌ریزان آموزشی به عواملی که به عنوان مهم‌ترین عوامل غیبت از کلاس درس مطرح شد، مد نظر قرار داده و در جذب

یابد و به دنبال آن میزان حضور دانشجو در کلاس نیز بیشتر شود (۱۰).

در این پژوهش، خستگی ناشی از شرکت در کلاس‌های قبلی به عنوان چهارمین عامل مؤثر بر عدم حضور دانشجو در کلاس معرفی شد که با نتایج دیگران هم‌خوانی دارد (۶). تراکم کلاس‌های درسی در یک روز شاید یکی از دلایل غیبت دانشجویان در کلاس‌های بعد از ظهر باشد. در تأیید این نظریه در پژوهش حاضر، برگزاری کلاس‌ها در ساعات بعد از ظهر (۲ تا ۶ بعد از ظهر) به عنوان پنجمین عامل مؤثر بر غیبت دانشجویان معرفی شد؛ بنابراین نیاز است، مسؤولان آموزش و اساتید به گونه‌ای برنامه ریزی نمایند که حتی الامکان از تراکم درسی در طول یک روز جلوگیری شود و کلاس‌های درس تخصصی در ساعات بعد از ظهر برگزار نگردد. دومین عامل مؤثر بر غیبت دانشجویان در کلاس درس، نداشتن خواب کافی در شب قبل از کلاس درس از جالب‌ترین یافته‌های این مطالعه بود که کمتر در پژوهش‌های مشابه مورد بررسی قرار گرفته است. این یافته نشان می‌دهد توجه به وضعیت روحی و روانی دانشجو و تشویق به حفظ آمادگی جسمانی و خواب کافی می‌تواند میزان حضور دانشجو را در کلاس درس افزایش دهد.

از عوامل مربوط به محیط فیزیکی، شرایط فیزیکی نامناسب کلاس (نور، تهویه، وضعیت صندلی و...)، مهم‌ترین عامل تأثیرگذار مطرح شد که این عامل تلاش بیشتر مسئولین دانشگاه را برای برقراری فضای فیزیکی مناسب تدریس می‌طلبد.

عدم رعایت قوانین اخلاقی از سوی استاد در برخورد با دانشجویان، نداشتن آراستگی ظاهر استاد، عدم علاقه به رشته تحصیلی برای رشته‌های علوم آزمایشگاهی، اهمیت بیشتری در غیبت در کلاس درس در مقایسه با دانشجویان پزشکی داشت. علت این اختلاف به درستی روشن نیست، اما ممکن است مربوط به این باشد که دانشجویان کارشناسی از روی میل و علاقه رشته خود را انتخاب ننموده اند که این خود

سپاس و قدر دانی

این تحقیق با حمایت مالی دانشگاه علوم پزشکی سمنان (طرح تحقیقاتی شماره ۳۷۱) انجام شد. نویسندگان مقاله از همکاری و مساعدت آموزش دانشکده پزشکی و دانشجویانی که در این طرح شرکت نمودند، قدردانی و تشکر می‌نمایند.

اساتید، تسلط علمی، شیوایی بیان و علاقه به تدریس را مورد توجه قرار داده و در کنار آن وضعیت روحی-روانی دانشجویان توجه نموده تا از این طریق دانشجویان با رغبت و علاقه بیشتری در کلاس درس و محیط‌های آموزشی حاضر گردند.

References

- 1- Fasih HT, Foroozi A Z, Mohamad alizadeh S, Ghazanfari moghadam Z. Factors affecting the attendance of nursing and midwifery students in the theoretical classes of Kerman University of nursing and midwifery sciences. 2007;4(2):100-107. [persian]
- 2- Minnaert A, Janssen PJ. Success and progress in higher education: a structural model of studying. *British Journal of Educational Psychology*. 1992; 62(2) 173-280.
- 3- Soleimani Asl H, Mehrannia K. Views about the presence of absence from class and reasons student absenteeism from class of Tehran University of Medical Students. The 5th Iranian Congress on Medical Education. *Iranian Journal of Medical Education*. 2002; 2(7) (supplement). [persian]
- 4- Wadesango N, Machingambi S. Causes and Structural Effects of Student Absenteeism: A Case Study of Three South African Universities; *J Soc Sci*, 2011; 26(2): 89-97.
- 5- Haji Aghajani S. A study of comparing the instructors and students prospect concerning a good instructor. *Teb va Tazkiyeh Journal*, 2001; 41: 47-51. [persian]
- 6- Damari B. A study of identifying the most important factors affecting the attendance of medical student of Tehran University of medical sciences in the basic sciences courses in the regular faculty classes. *Teb va Tazkiyeh Journal*, 2001;41:36-40. [persian]
- 7- Hughes SJ. Student attendance during college-based lectures: a pilot study. *Nursing Standard*. 2005; (47): 41-49.
- 8- Longhurst R.J. Why aren't they here? Student absenteeism in a further education college. *Journal of Further and Higher Education*, 1999; 23 (1): 61-80.
- 9- Ghorbani R, Haji-Aghajani S, Heidarifar M, Andade F. Viewpoints of nursing and para-medical students about the features of a good university lecturer. *Koomesh Journal of Semnan University of Medical Sciences* 2009; 10 (2): 77-83. [persian]
- 10- Peyman H, Zarian A, Sadeghifar J, Alizadeh M, Yaghubi M, Yamani N, Rostami R. Characteristics of a Capable University Teacher from the Students' Point of View. *Iranian Journal of Medical Education*, 2011; 10 (5) :1131-1139. [persian]

Reasons of absence from clinical foundation classes from the viewpoints of medical students of Semnan University of Medical Sciences

A. Vakili (PhD)^{*1}, M. Teimouri (MSc)², R. Ghorbani (PhD)³

1. Department of Physiology, Semnan University of Medical Sciences

2. Students' Research Center, School of Medicine, Semnan University of Medical Sciences

3. Department of Social Medicine, Semnan University of Medical Sciences

Received: 30 Sep 2012

Accepted: 29 Jun 2013

Abstract

Introduction: Absence of students from classes can reduce the quality of education and increase the failure rate. The present study aims to assess the reasons of absence from classes in basic sciences from the viewpoints of medical students of Semnan University of Medical Sciences in 2011.

Methods: This cross-sectional study was performed using a questionnaire with the participation of medical students who undertook basic sciences' course and BSc. students who studied in year two of the course. A questionnaire containing demographic data and factors influencing on students' absence including teacher, student, educational processing and physical conditions of classrooms was designed. Students completed the questionnaire before starting of lectures in classrooms.

Results: The results showed that 39% of students were absent two hours and 22.4% were absent for four hours per course credit and 38.6% said they were not aim to be absent except in emergency situation. at all. Inappropriate teaching was identified as the main reason for absence (3.53/4±1.1) followed by inadequate sleep the night before the class (3.45/4±1.33) lack of scholarship in teaching (3.43/4±1.21) and lack of self-interest to the field (1.76/4±1.13).

Conclusion: Education planners should consider factors influencing on absence of students. In faculty recruitment, academic proficiency and scholarship of teaching should also be considered. Moreover, emotional status of students should be noticed.

KeyWords: Absence, students, medical school, opinion, Iran

*Corresponding author's email: ab.vakili@yahoo.com

This paper should be cited as:

Vakili A, Teimouri M, Ghorbani R. *Reasons of absence from clinical foundation classes from the viewpoints of medical students of Semnan University of Medical Sciences*. Journal of Medical Education and Development. 2013; 8(1): 65-73